

Sivistysvaliokunnalle

Lausuntopyyntö 20.5.2022

HE 74/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Nykytilanne

Korkeakouluopiskelijoille tehtiin iso yhdenvertaisuusteko, kun YTHS:n palvelut laajennettiin vuoden 2021 alusta lähtien myös ammattikorkeakouluopiskelijoille. Laajentumisen suunnitteluun käytettiin aikaa ja vastaan tulleet haasteet selvitettiin. AMK-opiskelijat ovat olleet pääsääntöisesti YTHS:n palvelutarjontaan tyytyväisiä. Etenkin hammashoidon palvelut ovat saaneet kiitosta opiskelijoilta. Ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijoilla on ollut vaikeuksia hahmottaa YTHS:n merkitystä mahdollisen työterveyshuollon rinnalla. SAMOK näkee, että ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijat hyötyvät YTHS:n palveluista lähes yhtä paljon kuin alempaa tutkintoa suorittavat, sillä työterveyshuolto kattaa harvoin hammashoidon palvelut eikä opiskeluyhteisötyötä tee YTHS:n lisäksi kukaan muu. SAMOK muistuttaa, että YTHS:n palvelut ovat kokonaisuudessaan panos tulevaisuuteen.

YTHS täyttää tällä hetkellä hoitotakuun hyvin, vaikka pieniä paikallisia haasteita on välillä ollut. SAMOK yhdessä SYL:n ja YTHS:n kanssa haluaa kiinnittää huomiota sisäisiin hoitojonoihin. Opiskelijoiden hoito alkaa hoitotakuun puitteissa nopeasti, mutta aikoja jatkohoitoon joutuu odottamaan paikoin suhteettoman pitkään¹. SAMOK pitää hankalana sitä, että hoitotakuu velvoittaa hoidon alkamaan nopeasti, mutta ei nykyisellään määrittele mitään hoidon alkamisen jälkeen. SAMOKin näkemyksen mukaan laki ohjaa siihen, että resurssija siirretään hoidon aloitukseen hoitotakuussa pysymiseksi. Tällöin resurssija siirretään siis terveyden ylläpitämisestä sairauksien hoitoon. YTHS:n sisäiset hoitojonot kuormittavat tällä hetkellä paljon ja SAMOK on huolissaan siitä, paheneeko jonotilanne, jos rahaa jonojen purkamiseen ja

¹ [Hoitoon pääsy YTHS:n palveluissa](#)

opiskelijoiden auttamiseen ei löydy. SAMOK huomauttaa, että rahaa tarvitaan jatkossa nykyistä enemmän, koska palveluiden pariin tulee joka vuosi uudet opiskelijat, jotka tarvitsevat hoitoa.

Koronapandemian vaikutukset terveydenhuoltoon

Koronapandemia on näkynyt korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollossa monella tavalla. Yleisterveiden puolella hengitystieinfektioiden hoitaminen siirtyi julkiseen terveydenhoitoon ja korkeakoulukampusten sulkeutuminen sekä opintojen siirtyminen etätoteutuksiksi pakotti opiskeluyhteisötyön uusiin ratkaisuihin. Mielenterveyspuolella vaikutukset ovat olleet päinvastaiset. Korkeakouluopiskelijat ovat hakenneet apua mielenterveydellisiin haasteisiin enemmän kuin koskaan ennen. Palvelukysynnässä on näkynyt etenkin etäopetuksen mukanaan tuomat haasteet, yksinäisyys ja masennusoireet. Huolta opiskelijoiden mieleterveystilanteesta puolsi myös koronapandemian aikana toteutettu korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT². Yli puolet korkeakouluopiskelijoista on psyykkisesti kuormittuneita.

Pandemian aikana mielenterveystyöhön on kohdistettu resursseja sekä YTHS:lle että korkeakouluille ja opiskelijajärjestöille. Hankerahalla on toteutettu paljon hyvää, mutta SAMOK on huolissaan määräraakaisten hankkeiden päättymisen vaikutuksista. Monet korkeakoulut esimerkiksi ovat hankkeiden rahoituksella palkanneet henkilöstöä tukipalveluihin ja YTHS käynnisti digimielenterveysklinikan. SAMOK ja koko ammattikorkeakouluopiskelijoiden kenttä toivovat, että näille löytyy rahoitus myös hankkeiden jälkeen.

YTHS ja hoitotakuun muutos

SAMOK pitää esitystä kaiken kaikkiaan hyvänä. On hienoa, että myös korkeakouluopiskelijoiden halutaan pääsevän tarvitsemaansa hoitoon nopeasti. Yleis- ja mielenterveydessä tämä ei näytä YTHS:n nykytilanteessa kovin haastavalta, mutta suunterveyden palveluissa tavoite on vaikeampi toteuttaa. SAMOK kiittää voimaantumisen porrastuksesta. Erityisesti SAMOK haluaa kiittää siitä, että terveyden edistämisen käyntejä määrittää jatkossa myös hoitotakuu.

² [Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT](#) (THL 2021)

Hallituksen esityksen mukaan hoitotakuun piirissä ovat perusterveydenhuollossa järjestettävät helposti ja nopeasti saatavat mielenterveystyön vastaanotot ja niihin kuuluva psykososiaalinen hoito. Psykoterapiat ja hoitosuunnitelmaan sisältyvät muut psykososiaaliset hoidot on esityksessä rajattu hoitotakuun ulkopuolelle. Toisin kuin Terapiatakuu-kansalaisaloite, hoitotakuu-esitys ei ota kantaa psykoterapioiden tai hoitosuunnitelmaan kuuluvien psykososiaalisten hoitojen alkamisaikaan. SAMOK on pettynyt, että hallituksen esityksessä ei huomioitu poliittistakin tukea saanutta Terapiatakuu-kansalaisaloitetta.

SAMOK on huolissaan henkilöstöresurssien riittävydestä hoitotakuun muuttuessa. YTHS:llä on henkilöstövajetta jo tällä hetkellä ja sitä on pyritty ratkaisemaan erilaisilla toimilla ja organisaation houkuttelevuuteen panostetaan. Yleis- ja mielenterveyspalveluissa henkilöstövajetta on nyt erityisesti psykiatrisista sairaanhoitajista sekä yleislääkäreistä. Hammashoitajapulaan vastattiin aloittamalla heidän kouluttaminen oppisopimuksella. Hoitotakuun muuttaminen tulee lisäämään henkilöstötarvetta hammashoidon palveluihin ja henkilöstövajetta tulee muodostumaan.

SAMOKin näkemyksen mukaan on hyvä, että laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta määrittelee hoitoon pääsyn määrääjat YTHS:n palveluissa. Tämä selkeyttää lakien tulkintaa, vaikka kirjaus YTHS-laissa pohjautuu terveydenhuoltolain kirjaukseen.

YTHS:n rahoitus hoitotakuun kiristyessä

Suunterveyden palveluihin liittyvä hoitotakuun muutos arvioidulla taloudellisella resurssilla pakottaa SAMOKin tietojen mukaan YTHS:n siirtämään resursseja yleis- ja mielenterveyspalveluista. SAMOK kantaa kuitenkin huolta siitä, onko tällä riittävästi aitoa vaikutusta opiskelijoiden opiskelukykyyn niin, että resurssien siirtäminen olisi järkevää.

SAMOK pitää erittäin tärkeänä, että YTHS:n rahoituksen riittävyttä tarkastellaan koko ajan hoitotakuun muuttuessa. Mahdolliseen resurssipulaan tulee valtion puolelta löytyä rahaa nopeasti, jotta alihankintapalveluita voi tarvittaessa ostaa suunniteltua enemmän. Esityksessäkin on mainittu, että kustannuspainearvion tekeminen on haasteellista. SAMOKin näkemyksen mukaan YTHS-laajennuksen aikana ja sen jälkeen on ollut monia tekijöitä, joiden vuoksi korkeakouluopiskelijoiden palvelutarve ei näyttäydy täysin realistisena. Näitä syitä ovat muun muassa amk-opiskelijoiden patoutunut hoidon tarve, koronapandemia sekä pitkään

kehittynyt mielenterveyskriisi. SAMOK korostaa, että YTHS:n rahoitus pitää turvata jatkossa niin, että resursseja ei tarvitse jatkuvasti käyttää taloudellisen epävarmuuden sietämiseen.

SAMOK pitää arvioidun kustannuspaineen vaikutuksia opiskelijoiden terveydenhoitomaksuun kohtuullisina. SAMOK toivoo, että opiskelijoiden terveydenhoitomaksu pysyy kohtuullisena myös tulevaisuudessa ja terveydenhoitomaksun suuruutta asetettaessa muistetaan maksajien olevan pienituloisia opiskelijoita.

SAMOK muistuttaa, että jos terveystalvaeluita tuottavalla taholla ei ole riittävästi resursseja, niitä siirretään terveydenhoidosta sekä hoitopolun loppu- ja keskivaiheilta sairaanhoitoon ja hoidon aloitukseen, jota hoitotakuu koskettaa. Tämä ei ole kestävää, sillä näin hoitajonoja muodostuu nykyiseen tapaan sinne, mitä ei mihinkään raportoida. Opiskelija pääsee siis hoidon aloitukseen ja ensimmäiselle käynnille, mutta joutuu odottamaan hoidon jatkumista pitkiä aikoja.

Tulevaisuuden opiskeluterveydenhuolto

Hyvinvointialueiden palvelumallit valmistuvat vauhdilla. SAMOK pitää tärkeänä, että hyvinvointialueilla huomioidaan paikalliset korkeakouluopiskelijat alusta lähtien. Jotta terveydenhoito olisi kaikin puolin sujuvaa, tulee yhteistyötä jatkaa aktiivisesti. On ensisijaisen tärkeää opiskelijoiden opiskelukyvyyn kannalta, että hoitopolut YTHS:n ja hyvinvointialueiden välillä ovat sujuvia ja oikea-aikaisia.

Opiskelijat siirtyvät erikoissairaanhoidon pääsääntöisesti hyvinvointialueiden palveluihin. YTHS:llä on vielä tällä hetkellä erikoislääkäreitä tekemässä konsultatiivista työtä. SAMOK on harmissaan siitä, että vasta tulleen päätöksen mukaan YTHS:llä ei saisi olla erikoislääkärin tehtäviin palkattuja henkilöitä töissä. Erikoislääkärit ovat konsultaatioillaan sujuvoittaneet huomattavasti opiskelijoiden hoitopolkuja.

Pitkät hoitojonot hyvinvointialueilla ja YTHS:llä vaikuttavat pitkälle. Syihin on puututtava nopeasti. Henkilöstövaje pitää täyttää, palvelukysyntään on pystyttävä vastaamaan ja rahoituksen on oltava riittävää myös hyvinvoinnin sekä terveyden edistämiseen.

Opiskelijoiden hyvinvointiin ja terveyteen on kiinnitettävä huomiota viimeistään nyt. Meillä on kunnianhimoinen tavoite: 50% ikäluokasta korkeakoulutettuja. Tavoite on

hyvä, mutta vaikutukseltaan tehoton, jos valmistuneet ovat opintoaikansa uuvuttamia eivätkä kykene työssäkäyntiin. Mielenterveysongelmat ovat jo nyt suurin syy työkyvyttömyyseläkkeelle jäämiseen. SAMOKin näkemyksen mukaan nyt on viimeistään tartuttava tähän ongelmaan ja panostettava sekä opiskelijoiden sairaanhoitoon että hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Helsingissä 8.6.2022

Emmi Lainpelto
Puheenjohtaja

Vellu Taskila
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Ninni Kuparinen
Hyvinvointipolitiikan asiantuntija
ninni.kuparinen@samok.fi
040 164 7992